

BİR HÜCCET İKİ VAKFİYE

Konya'da Atabekiye medresesi hücceti — Karamanoğlu
Alâeddin Beyin vakfiyesi — Melek Hatun'un Karaman'daki
Hatuniye Medresesinin ve türbesinin vakfiyesi

İBRAHİM HAKKI KONYALI

ATABEKİYYE MEDRESESİ VAKFİYESİ

Bu medrese Konya'da Çifte Merdiven Mahallesi'nde Kız Öğretmen Okulu'ndan Musallaya giden caddenin solunda Kadı İzz-ed-din (Karpuzoğlu) Câmii'nin karşısında idi. Buna eski vakfiyelerde, hüccetlerde ve kaynaklarda (El-medreset-ül-Atabekiyye = Atabekiyye Medresesi) de deniliyor. Bu medreseyi Konya Selçukluları devri emirlerinden Yarukinal oğlu Sevinc oğlu Atabek Arslandoğmuş yaptırmıştı.

Babası, dedesi gibi kendisi de Türk adını taşıyan bu emir adı müsemmasına uygun arslan doğmuş, kahraman, su katılmamış bir Türktü. Medresesinin vakfiyesi ve -varsa- kitâbesi bize kadar gelmediği için yapıldığı târih gibi mîmarı hakkında da henüz elimize bir vesika geçmedi.

Arslandoğmuş Medresesini ülküdaşı büyük Selçuk devlet adamı Kadı İzz-ed-dîn'in Câmî, medrese ve türbesinin karşısına yaptırmıştı. Kadı İzz-ed-dîn Selçuk Devleti'nin çökmesini, çözülmesini önlemek ve şarktan gelen Moğol tehlikesini durdurmak, yurdun tam eğemenliğini korumak için elinden gelen herşeyi yapan büyük bir devlet adamıdır. Moğol düşmanlığı ile tanınmıştır. Bu yüzden bir defa vezirlikten bile uzaklaştırılmıştı.

Kadı İzz-ed-dîn isabetli siyâseti ile memleketi iç ve dış düşmanlara karşı tutmuştur. İbn-i Bibi onun 654 yılı Rama-

zanının 20. günü (1254 M.) öldüğünü söyler. Müneccimbaşı da bu târihi kabul ediyor. Aksarayî Selçuknâme'sinde 656 H. 1258 M. yılında şehit düştüğünü yazar.

Ankara'da Kadastro Umum Müdürlüğü'ne bağlı Kadim Kayıtlar Arşivi'nde 565 numarada kayıtlı bulunan Osmanlı Hükümdarı II. Bâyezîd adına Konya Vakıfları'nı tesbit eden 906 H. 1500 M. târihli bir defterden öğrendiğimize göre Kadı İzz-ed-dîn, Câmî ve Medresesi'nin vakfiyesini 644 yılı Recebinin sonlarında tanzim ve tescil ettirdiğine¹ göre yapı

1. Konya Vakıflar Müdürlüğü'nde bulunan 1 numaralı Vakıf Kayıtlar ve Vakfiyeler Defteri'nin 33. sayfasında II. Keykâvüs'ün 652 H. 1254 M. târihli bir vakfiyesinde Kadı İzz-ed-dîn şöyle vasıflandırılmış ve öğülmüştür:

الصدرالصاحب الاعظم مولانا آتابك
المعظم ناظم مصالح العالم قوام الملك قبلة العلماء
قدوة الفضل ناظر الحق عاذاخلق خلاصة
الانام زبدة الاعيان تاج الاعاظم و افرالمراحم
مالك ازمة الحكام قاضى قضاة الاسلام كثر
السماحة منع الفصاحة حيات المظلومين بمان
الظالمين حجة الله فى الارضين عزالملة والدين
كهف الاسلام و المسلمين وارث انبياء و
المرسلين اب الملوك و السلاطين مختار المواقف
امير المؤمنين محب حضرت رب العالمين ابوالحامد
محمد بن احمد الشهير بقاضى عزالدين

manzumesini bu târihlerde yaptırmış olması lâzımdır. Ehrâmî kümbetli, bodrum katlı türbesini de bu târihlerde yaptırmış olması kabul edilebilir. Câmii de kubbeli kârgir bir yapı idi. Konya'da böyle birçok âbideyi yere seren bir depremde yıkılmış oldukları için türbesinin üst kısmı da sonradan yapılmıştır. Kadı İzz-ed-dîn'in Selçuklu devri tahta işçiliğinin çok muhteşem bir örneği olan ceviz sandukası 48 yıl evvel Avrupalılar tarafından çalınmıştır. Mevlânâ Celâl-ed-din Rûmî kendi mahallesinde kendi evinin ve medresesinin yakınında bulunan Kadı İzz-ed-dîn Câmii'nde va'z ederdi.

Kadı İzz-ed-din Câmii 28 sene evvel yenilenmek üzere yıkılırken temelinden; tam mihrabın altında bir çömlek dolusu eski gümüş para çıkmıştır. Eski bir vakıf geleneğine göre bâzı hayır sahipleri yaptırdıkları câmilerin ve mescidlerin mihrab veyahut minâre temellerine, yangında veyahut zelzelede yıkılabilecek hayır eserlerin yenilenmesi için para gömerlerdi. Meselâ İstanbul'da Sirkeci'de Karakî Câmii'nin minâresi; yeri değiştirilmek üzere yıkılırken temelinden bir çömlek altun çıkmıştı.

Mevlânâ'nın evi ve medresesi Kız Öğretmen Mektebi'nin karşısında idi. Geçen sene buraya apartman yaptırılırken medresesinin temelleri ve önündeki kabristanda ölü kemikleri çıkmıştır. Akıncılar Medresesi, Karatayı Medresesi, Karatayı'nın kardeşleri Kemâl-ed-din Turumtaş ve Seyf-ed-din Karasungur'un medreseleri ve türbeleri de bu mahallede idi.

Atabek Medresesi ve Türbesi de kubbeli taş yapı idi. Yavuz Sultan Selim 926 H. 1519 M. târihinde medresenin kapısının sağına muhteşem bir çeşme yaptırmıştı. Bu çeşme Osmanlı Çeşme Mîmârîsi'nin en muvaffak örneklerinden idi. Çeşmenin arkasında medresenin havlısında Atabek'in türbesi vardı. Medreseleri ve türbeleri kapayan kanun yürürlüğe girdikten sonra medrese ve türbe satılmış

yerine ev, sonra da medresenin son müderrisi Ebu Bekir Sâmî Efendi'nin oğlu Ata tarafından geçen sene otomobil yıkama ve yağlama yeri yaptırılmıştır. Temel kazılırken Atabek'in türbesi ve onun altında da daha eski devirlere aid kabirler, eski yapı temelleri ve hamam enkazı çıkmıştır. Konya'nın Dışkalesinin Halkabağış Kapısı da medresenin kuzeyinde Konya Orta Okulu'na giden yolun üzerinde idi. I. Alâ-ed-din Keykubad tarafından 618 H. 1221 M. yılında Konya'nın Dışkalesi yapılmadan evvel bu yerler Konya'nın Varoş'u idi. Çok kerre savaşlar burada kabul edilirdi. Şehitler buralara gömülürdü. Buralarda gayr-i islâmî devirlere aid kabirler de çıkmıştır. Konya Kal'esi ve eski yapılar yıkılırken bu yerlerin toprak seviyesi yükselmiştir.

881 H. 1476 M. yılında Gedik Ahmed Paşa'nın sadrazamlığı zamanında Konyan'ın fethinden sonra ilk defa vakıflarını tesbit eden Mevlânâ Muslih-üddin Atabek'in medresesini görmüş ve vakfiyesini incelemiştir. O vakit medresenin müderrisi Sofcioğlu isminde birisi idi. Tahrir emini bunun kadîm bir vakıf olduğunu yazdıktan sonra gelirlerini de sıralamıştır. Bunlar Konya'nın Sahra = Ova Nahiyesi'ne bağlı Kesikliköyü ile Cezire'ye (adaya) bağlı Kâsi Köyü ve bu köye bağlı Çardaklı Çiftliği'dir. Fâtih bu Selçuklu medresesinin vakıf şartlarını yürürlükte bırakmış medresenin de mütevellîliğini berâtiyle kabul etmiştir. Daha evvel Karamanoğulları da Atabek Vakfiyesi'nin şartlarını kabul etmişlerdi. Fâtih Devrinde Cezire'deki köy harabiye yüz tutmuştu. İmâr edilmesi emrolunmuştur. Fâtih'in tahririnden 25 sene sonra 906 H. 1500 M. yılında Konya Vakıflarını tesbit eden ve Topkapı Sarayı'nda pâdişahın sadrazamdaki mühriyle mühürlü Kubbealtı'ndaki defterhâne hazinesinde saklanarak bize kadar gelen II. Bâyezdiin defterinde de bu medrese yer almıştır. O vakit müderrisi ve mütevellîsi Seyyidî isminde birisi idi.

Gelirleri arasında Fâtih Defterinde bulunmayan Konya'nın Selver bölgesindeki bir bahçe ile meramda (Atabeyyeri) diye meşhûr olan tarlalar da vardı. Bu defterde Tahriremini Hatip oğlu Mevlânâ Haydar Cezire = Ada'daki Kâsî Köyü'nü gösterirken bunun Süleymâniye denilen Beyşehir Gölü'ndeki bir ada olduğunu açıklamıştır.

II. Selim adına Karaman eyâleti evkafını yazan 992 H. 1584 M. târihli Kuyûd-i Kadîme arşivinde 584 numarada kayıtlı defterde de medrese ve gelirleri olduğu gibi yazılmıştır. Medrese o vakit de ayakta idi. Yavuz Sultan Selim 926 H. 1519 M. yılında Dudlu Pınarından hususî ve yepyeni bir mecra ile Konya'ya bir su getirtmiştir. Konya ve civarında adına on çeşme ile bir şadırvan yaptırılmıştı. Bu çeşmelerden birisi de Atabek Medresesi'nin kapısının sağına yaptırılmıştı.¹

Yukarıda yazdığımız gibi Atabey'in vakfiyesi bize kadar gelmemiştir. Vakfiye târihini de tesbit edemiyoruz. Yalnız meresenin muhteşem bir törenle açıldığını, bu törende Mevlânâ Celâl-ed-din Rûmî, Şeyh Sirac-üd-din Ürmevî, Nured-din Pervane gibi Konya'nın en seçkin ve ergin âlimlerinin, emirlerinin ve devlet adamlarının bulunduğunu ve ilk müderrisliğine de Mardinli Şeref-ed-din'in Karatayı Medresesi'nden nakl yoluyla tâyin edildiğini Eflâkî'den ve Mevlânâ'nın mektuplarından öğreniyoruz. Şurası muhakkaktır ki Atabekiyye Medresesi yapıldığı zaman Celâl-ed-din Karatayı ölmüştü. Mevlânâ Celâl-ed-din Rûmî; Karatayı Medresesi'nden Atabey Medresesi'ne nakledilen Mardin'li Şeref-ed-din'in yerine Efsah-üd-din'in tâyinini tavsiye eden mektubunda (Karatayı)dan rahmetli diye bahsetmektedir.

Biz Atabekiyye Medresesi'nin 654 H. 1256 M. yılından sonra yapıldığını tahmin ediyoruz. Mevlânâ mektuplarından birisinde Atabeyden ve medresesinden şöyle bahsetmiştir:

"Medrese-i Emîr-i eccl Fahr-üd-din Arslandoğmuş"

Arslandoğmuş; Ahuremîri iken birçok dâhilî ayaklanmaları bastırmış, Selçukî tahtına vâris olmak isteyen Keykâvüs, Kılıçarslan ve Keykubat kardeşlerin anlaşarak yurdun içindeki birliği bozmalarına candan çalışmış, sonra Sultan Rûkn-üd-din ile İzz-ed-din'in anlaşmalarını sağlamıştı. İlhanlı (Moğol) düşmanlığı ile tanınmış idi. Konya Aksaray'ı civarında Alâ-ed-din hanı yakınlarında Moğollarla harbeden Selçuk askerlerinin kumandanları arasında bulunuyordu. Sahib Kadı İzz-ed-din burada şehîd olduktan sonra kendisi Borçlu Köyü'nde bulunan Sultan Rûkn-üd-din'in yanına gitmiş ve onu oradan çıkararak Konya'da tahta oturmasını sağlamıştı. 656 H. 1258 M. yılından sonra Arslandoğmuş'un adına eski kaynaklarda rastlamıyoruz. Bu târihten sonra öldü mü, yoksa emekli mi yapıldı? Bu hususta şimdilik kesin bilgimiz yoktur. Kadı İzz-ed-din ile Arslandoğmuş çok iyi sevişirlerdi. Mâmûrelerini de karşılıklı kurmuşlardı. Her ikisi de aynı düşünceyi hakikat yapmak için çalışmışlardır.

★

Biz bu yazımızda şimdiye kadar bilinmeyen orijinal bir vesikayı sunuyoruz. Bu; Atabey Arslandoğmuş'un medresesiyle ilgili bir şer'î hüccettir.

Hüccette Karamanoğlu İbrahim Bey'in tuğrası da vardır. Bu kıymetli belge Konya'da sayın Selçuk Es beyin kütübhanesinde. Hüccet, devrinin nefis yazısı

1. Diğer çeşmeler şuralarda idi: Konya'nın Dışkalesi'nin Ertaş Kapısı'nın içinde, Sems-i Tebrizî yakınında, Debbağlar Mahallesinde, kalenin dışında Kalenderhâne Mahallesi'nde, Mevlânâ, Türbesi'nin batısında, Miskinler tekkesinde, Karatayı Medresesi'nin içinde, Piripaşa Zaviyesi'nin yanında, şehir dışında Karayüğ Câmii'nin yanında.

Şadırvan da Mevlânâ Derâhî'nin havlısının ortasında idi. Bunlardan birçoğu bugün yok olmuştur.

ile beyaz bir kâğıt üzerine yazılmış, beyaz bir beze yapıştırılmıştır. Uzunluğu 1.58 metre, eni 29.5 ve satır enleri 25 santimdir. Metin 80 satırlıktır. Kâğıt bir yerden yapıştırılmak sûretiyle eklenmiştir. Buraya da hattat bu yapıştırmanın tescil eden kadının muvafakat ve müsaadesiyle yapıldığını metin yazısıyla şöyle yazmıştır:

صحیح وصله کتبه المسجل المذكور اعلاه
وفق لمرضاته

Hüccetin sağ üst tarafının boşluğunda Karamanoğlu İbrahim Bey'in (İbrahim İbn-i Mehmed) tuğrası görülmüyor. Tuğranın üstünde üç satır hâlinde Fenârî Ali Efendi'nin oğlu Mevlânâ Mehmed'in şu üç satırlık tasdîkı okunur:

طلعت مافیه و اطلمت علی ما محویه
فوضعت علیه قلم القبول وانا الفقیر
محمد بن علی الفناری عنی عنهما

Bunun altındaki üç satırlık şu yazı da Konya Kadısı Yakub oğlu Ahmed'in vesikanın doğruluğuna güvendiğini ve dayandığını gösteriyor:

هو طریق الثبوت و حکم الموقع العالم العامل عندی
و ارتضیته و نفذته امضاً شرعياً حرره
البدالفقیر احمد بن یعقوب القاضی بقونیه

Bu satırların solundaki dört satırlık şu yazı da Karaman Kazaskeri Mevlânâ Mehmed'dindir:

ثبت مضمونه حسب المحرر فيه عندی و تقرر
حرره المفتقر الى الله الفنی محمد بن محسن
بن يوسف القاضی بالمساکر
المنصورة القرمانيه حامداً لله تعالى الجليل
و مصلياً علی نبينا محمد و آله
و شاکراً لانعمه الجزيل

Tuğranın altında boylamına Karaman kazaskeri İbrahim'in bu vesikayı kabul ettiğini gösteren şu üç satırlık yazı okunur:

عرض علی فقيلته لكونه شرعياً
حرره الفقير ابراهيم بن محمد القاضي
بالمساکر المنصورة القرمانيه

Vesika iki parçadan müteşekkildir. Yukarıdaki 18 Cumad-el-ülâ 851 (1447 M.) târihlidir. İkincisi aynı yılın aynı ayının 9. günü târihini taşıyan ek bir vesikadır. Arada 9 günlük bir fasıla vardır. Her ikisi de Karamanoğlu İbrahim Bey'in hükümdarlığı zamanında tanzim olunmuştur.

Atabekiyye Medresesinin dâvâ açmaya salâhiyetli müderrisi Bahtiyâr oğlu Mustafa oğlu Mahbub oğlu Mevlânâ Şeyh Mehmed Kaza Divanı'na, hüküm meclisine (kadıya) müracaat ederek demiştir ki:

“Süleymaniyye (Beyşehir) şehrinde Cezire'de (adada); doğusundan Savcılar ve Sağırkaya Köyü ile, kıblesinden Kaşaklı ve Antalya'ya giden yol ve Yaycılar Köyü ile, batısından dağ ve göl ile sınırlandırılan Kâsî = كاسى Köyünün Savcılar Köyü yakınına yaptırdığı evi, müstemilâtı, ağaçları vesâiresi ile merhûm Atabey Arslınoğmuş, Dâr-ül-mülk = Başkent Konya'daki; pek meşhûr olduğu için sınırlarını söylemeye lüzum görmediğim medresesinin müderrisine, talebesine, diğer ihtiyaçlarına vakfiyesindeki şartlara göre vakfetmiştir. Karamanoğlu merhûm şehid Emîr Alâ-ed-din oğlu Emîr Mehmed Bey'in hükümdarlığı zamanında Süleymaniyye'de kadı bulunan ve Bedr-ed-din Karamanî diye meşhûr olan Mevlânâ Bedr-ed-din Mahmud sınırlarıyla beraber söylediğim köyün; güvenilir şahidleri dinledikten ve diğer belgeleri inceledikten sonra Atabekiyye Medresesi'nin vakfı olduğuna ve bütün gelirlerinin vakfiyedeki şartlara göre medresenin müderrisine, müzâkerecisine, başka hizmetlilere ve diğer lüzumlu şeylere ve yerlere sarfedilmesi için vakfedildiğine hükmetmiş, şartlarının yerine getirilmesi için medresenin mütevellîsine emir vermiş ve salâhiyetli kılmıştır.”

Kadı, dâvacı müderris Mevlânâ Şeyh Mehmed'in bu iddiasını dinledikten sonra Karamanoğlu İbrahim Bey'in hüküm meclisinde bulunmaya memur ettiği emîrlerden Server Ağa'ya bu iddiaya karşı ne diyeceğini sormuş, o bunları reddedince dâvacı Mevlânâ Şeref-ed-din Yâkubzâde Konya Kadısı Mevlânâ Şems-ed-din Ahmed tarafından verilen hükmü (ilâmı) Şer' Meclisi'ne ibraz etmiş, incelenmiş iddia edilen köyün; Kadı Mevlânâ Bedr-ed-din Mahmud'un evvelce hükmettiği gibi Atabekiyye Medresesinin vakfı olduğuna karar verilmiştir.

Bu birinci vesikanın altına hükmün verildiği mecliste bulunan şu şahidlerin isimleri sıralanmıştır:

1 — Hocendi oğlu Ömer Ece oğlu Mehmed oğlu Emîr Şahbey,

2 — Alâeddin oğlu Bahşayış oğlu Nebi oğlu Mevlânâ Mehmed,

3 — Çemenkadısı Hasan Beyzâde Mevlânâ Bali,

4 — Muhsin oğlu Mevlânâ Sinan-üd-din,

5 — Kazaskerlerden Şeyh Hoca Lü'lü' oğlu Bedr-ed-din Mahmud,

6 — Şeyh Mehmed oğlu Mevlânâ Kerim,

7 — Hüsâm-ed-din oğlu Mehmed oğlu İbrahim,

8 — Kâtiblerden Üveys oğlu Yusuf oğlu Sinan-üd-din,

9 — Musa oğlu Fakih Davud,

10 — Musa oğlu Mevlânâ Süleyman,

11 — Mustafa oğlu Mevlânâ Mehmed.

Bu ilâmın altına da esas olan Konya kadısı Mevlânâ Şeref-ed-din Ya'kubzâde Mevlânâ Şems-ed-din Ahmedin 9 Cumad-el-ülâ 851 târihli hücceti aynen yazılmıştır.

Bu birincisinden 9 gün evvel tanzim edilmiştir.

Dâvacı Atabekiyye Medresesi Müderrisi Şeyh Mehmed'dir. İlâmda Schyid-ül-müderrisîn ve Burhan-il-muhakkıkîn şekillerinde vasıflandırılmıştır.

Mevlânâ Şeyh Mehmed Efendi kadıya dâvâsını birinci belgedeki şekilde anlatmıştır. Yalnız. Kâsî adasındaki köyün sınırları arasında yukarıdaki ilâmdan fazla olarak (Zindansöğüt) Köyü'nü de saymıştır. Burada vakfedilenler arasında bir de tek gözlü değirmen vardır.

Bu köyün Atabekiyye Medresesi'nin vakfı olduğuna şunlar şahâdet etmişlerdir:

Kutlu oğlu Mahmud oğlu Nâib Ahmed Çelebi, Bedr-ed-din Karamânî diye meşhur Süleymâniye kadısının oğlu Mevlânâ Ebu Bekir, Fazlan oğlu İnc Fakih oğlu Musa.

Bunlar aynı zamanda Karamanoğlu Mehmed Bey'in hükümdarlığı zamanında Süleymâniyye (Beyşehir) kadısı Mevlânâ Bedr-ed-din Mahmud Karamânî'nin bu köyün Atabekiyye Medresesi'ne vakf olduğu hakkında hüküm verdiği de şahâdet etmişlerdir.

Kadı; müderris Mevlânâ Şeyh Mehmed'in dâvâsında haklı olduğuna, iddia edilen köy gelirlerinin vakıf şartlarına göre tasarruf edebileceğine hükmetmiştir.

Bu hükmün Karaman Kazaskeri Mevlânâ Mehmed ve diğer ilgili vâliler, kadılar ve nâibler tarafından da yürütülmesini istemiştir.

Emîr Server Ağa Kaza Divanında Karamanoğlu'nun mümessili olarak bulunmuştur. Vesikanın üstünü; hükmü veren Konya kadısı Mevlânâ Ahmed'le Karaman Kazaskeri Mevlânâ Mehmed de el yazılarıyla imzalarını koymuşlardır.

Karamanoğlu İbrahim Bey de tuğrasıyle hükmü tasdik etmiştir. Bu vesika

daha sonra kendilerine arzedilen Karaman Kazaskeri İbrahim ile Mulla Fenârî Mevlânâ Mehmed tarafından da imzalarıyla kabul ve tasdik edilmiştir.

Bu vesika bize Beyşehirine (Süleymâniyye) denildiğini ve burada bir de (Kâsî) adlı ada bulunduğunu öğretiyor. Kale kapısının bize kadar gelen kitâbesinden öğrendiğimize göre Beyşehir Kalesi'ni Konya Selçuklu hükümdarlarından Keyhusrev oğlu Mes'ud'un hükümdârlığı zamanında 689 H. 1290 M. târihinde Eşref oğlu Süleyman Bey yaptırmıştır' Bundan sonra şehre Süleymâniye (Süleyman Şehri, Göle de Süleymâniye Gölü deniliyordu. Daha sonra (Beyşehir) adı galebe çalmıştır. Bu ad eski vesikalarda hem (Beyşehir) hem de (Beyşehir) şeklinde geçer. Daha evvel bu göle (Gurgurum gölü) deniliyordu.

Bu vesikada adı Kâsî (كاسى) ve Fâtih'in ilyazıcı defterinde Kesi (كسى) şekillerinde yazılan ada bu gün (Kese Adası) adını taşıyor.

Biz gölde bulunan irili ufaklı 22 adayı incelerken bu adayı da gördük. Bu ada Savcı Beleni karşısında İbrim Kalesi'nin kuzeyinde Bayraklı, Hacı Akif ve Kızıl Adalar arasındadır. Kaşaklıya on km. kadardır. Adada armut, badem ağaçları, asmalar, eski yapı harâbeleri vardır. Üstünler (Üskelles) köylüleri bu adayı otlak hâlinde kullanıyorlar. İncelediğimiz vesika adları geçen Sacılar, Yayılar, Zindan-söğüt Köyleri bu gün yok olmuştur. Bu köylerin yalnız adları buradaki bâzı köprülerde ve semtlerde yaşamaktadır. Zaten eski Beyşehirin köylerinden yüzde ellisinden fazlası yok olmuştur.

Adanın adı üzerinde de durduk: Eski metinlerde noktalı bâzı kelimelerin noktasız olarak yazıldıklarına çok rastlanır. Bu adın (Kâsî) iken (Şın) harfinin noktasız yazılmış olması ihtimalini göz

önüne aldık. Beyşehir adalarından bâzılarında çatlıyan testi ve çömleklere yapıştırılınca; yumurtalı ve kireçli harç gibi tutan topraklar vardır. Beyşehir Gölünün ve bu adanın kuzeyinde Konya Selçukîlerinden Sultan I. Alâ-ed-din Keykubad tarafından yaptırılan muhteşem sarayda sıraltı ve sırüstü renkli kitâbeli ve resimli çiniler kullanılmıştır. Bu çinilerin orada yapıldığı son kazılarda ortaya çıkan çini furunlarından ve çini sıru bulaşığı parçalardan anlaşılıyor. Acaba çini bu adada yapıldığı için mi veyahut buradan alınan toprak veya çamurdan yapıldığı için mi bu ad verilmiştir? Acemiraki'ndeki târihî Kâşan şehrinde çok iyi çiniler yapıldığı için buradan çıkan çinilere (Kâsî) denilirdi. Sonra bütün çinilere bu adın verildiği olmuştur.

Arabçada ke's, Farsçada Kâs şeklinde yazılan bir kelime daha vardır. Su ve şerbet içecek ufak kap, kadeh mânâsına gelen bu kelimenin sonuna nisbet (ya) sı getirilerek Kâsî de yapılabilir. Dilimizde (Kâse) şeklinde yaşayan bu kelimenin nisbet şekli de böyledir. Adada kâse gibi şeyler yapıldığı için mi bu ad verilmiştir?

Fâtih devri vesikalarında yazıldığı şekle göre (kes) arabçada bir şeyi dövmek, inceltmek, ezmek ve ufalamak anlamındadır. Bu ad da bu kelimenin nisbet şekli olabilir. Ahmed Vefik Paşa, Lehce-i Osmânî'sinde kisi = كسى şeklinde yazdığı Türkçe bir kelimeyi izah ederken sunları söyler:

"Kisi biçilmiş bez yâni çamaşır taşı, Çırpıcıların bez çarptıkları yassı taş, bir atım barut ölçüsü, barutluk, vezne"

Bu adanın eskiden bir yarımada olduğu anlaşılıyor. Beyşehir gölündeki birçok yarımadaaların sonra ada hâline geldikleri bir târihî gerçektir.

Vesikada Kâsî Köyü'nde su ile işler bir gözlü ve bir taşlı değirmenden de bahsedilmiştir. Şimdi adada değirmen bulunmadığına göre ada vaktiyle güneyindeki karaya bağlı idi.

Kâsî Köyü'nün güneyindeki eski yapı döküntüleri de bizim tahminimizi kuvvetlendirmektedir.

Konya Mevlânâ Müzesi'nde 56 No. da kayıtlı Şer'îsicil defterinin 95. sayfasında Karamanoğlu İbrahim Bey'in tuğrasını taşıyan 859 H. 1385 M. târihli bir arabça vakfiye vardır. Bu vakfiye ile İbrahim Bey şöyle adlandırılıp vasıflandırılmıştır:

الامير الكبير الزاهد امير الامراء السلطان
ابن السلطان سلطان ابراهيم بن محمد بن
علاماندين بن خليل بن محمود بن قرمان
اعز الله انصاره

İbrahim Bey bu vakfiyesiyle anasından irs yoluyla kendisine intikal eden Konya Köylerinden Bağlu Kutlu¹ Köyünü (Dokuzhanı)² yanına aktığı suyun mecrasına ve devamlı tâmirine vakfet-

miştir. Bu vakfiyeyi Karaman Kazaskeri Ahmed oğlu Mevlânâ Mehmed ile, Konya kadısı Yakub oğlu Mevlânâ Ahmed imzalamak sûretiyle tasdik etmişlerdir. Hüküm meclisinde bulunan Şeyh Ali isminde birisinin vakfa şahidlik ettiği anlaşılmaktadır. Bu vakfiye bize yukarıda incelediğimiz Şer'î Hücet'in târihinden 7 sene sonra da Yakub oğlu Mevlânâ Ahmed'in Konya kadısı ve Mevlânâ Mehmed'in de Karaman kazaskeri olduğunu göstermektedir.

★

Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde 591 numaralı defterin 255-265 nci sahifelerinde 237-238 sıra numaralarda ve Konya'daki Vakıflar Müdürlüğü'nün 1 numaralı defterinin 110 ile 113 ncü sahifelerinde bu hüccetin çok hatalı ve noksan bir sureti vardır.

ALÂEDDİN BEY VAKFIYESİ

Biz bu orijinal vakfiyeyi de ilk defa ilim âlemine sunuyoruz. Bu da Karaman'da Halk Kitaplığında numarasız ve kayıtsız kitaplar arasında bulunmuştur. Bunu kitaplık müdürü B. Said Erdoğan'a borçluyuz. Vakfiye şimdi Konya'da Yusufpaşa Kütüphânesi'nde 10389 No. da saklanmaktadır.

Beyaz kâğıt üzerine devrinin nefis bir yazısıyla yazılan ve kalınca bir kirpaş'a yapıştırılan bu Arabça vakfiyenin uzunluğu 2.75, eni 0.27, yalnız yazı eni 0.20 metredir. Metin 47 satırdır.

Vakfiyenin üstündeki hüküm, tasdik ve tescil kısımları ile metnin ilk dört satırının sol tarafları yırtılarak yok olmuştur.

Vakfiyenin üst tarafında üçüncü satırın başında bir tuğra vardır. Tuğra bozulmuştur. Yalnız (İshak) adı okunabili-

yor. Bunun vâkıfın kardeşi Karamanoğlu Alâ-ed-din Bey'in oğullarından Gıyas-ed-din veyahut Emirşah Bey'lerden birisinin olduğunu tahmin ediyoruz.

Vakfiye birbirine eklenen üç kâğıt üzerine yazılmıştır. Ek yerlerinde (bu ekleme aslındadır) anlamına gelen arabça: (هذا الوصل عن الاصل) lar okunmaktadır. İki yerinde de (bu ekleme aslından değildir) anlamına gelen (هذا الوصل) işâreti vardır. Vakfiyenin iki yerinde sonradan başka bir kalemle ve mürekkeble değiştirme, tahrif yapılmıştır. Bunu aşağıda izah edeceğiz. Vakfiyede vakfedenin adını ve vasıflarını gösteren kısımlar kopmuş ve yok olmuştur. Yukarıdaki dört yarım satırı şöyle okuduk:

1. Şimdiki adı (Bağrıkut) tur.

2. Şimdiki adı (Dokuzhanı)dir.

علا الدولة والدين المؤيد من عند الله . . .
ارباب السيف والقلم بأني قواعد الحسنة ناشر...

İlk tam satır da şöyle başlar:

... خلد الله سلطنته وابد مملكته ...

Bu cümlelerden vâkıfın; ünvanı Alâ-ed-din olan bir Sultan, bir Bey olduğu anlaşılmaktadır.

Bu Karamanoğlu Alâ-ed-din Bey'in dir.

Karamanoğulları'nın orijinal vakfiyelerinden bize kadar pek azı geldiği için çok kıymetlidir. Bu hânedân târihinin bâzı karanlıklarına projektör ışığı tutmaktadır.

Alâ-ed-din Bey Karamanoğlu Halil Bey'in oğlu ve Murad Hüdâvedigâr'ın kızı Melek Hatun'un kocasıdır. Adı Karaman'daki Hatuniye Medresesi'nin ve Aktekk'e'nin (Mâder-i Mevlânâ Dergâhi'nin) bize kadar sağlam olarak gelen taş kitâbelerinde geçer.

Vakfiyenin metninden öğrendiğimize göre Alâ-ed-din merhum babası Halil Bey'in Lârende'nin içinde zulm ile şehid edilen kardeşi Süleyman Bey'in merkadinin bulunduğu zâviyesinin yanına bir zâviye daha yaptırmıştır. Bu; vakfiyede şu satırlarla anlatılmıştır:

امربانشاء الزاوية المباركة جنب الزاوية
التي بناها ابوه السعيد تغمده الله برضوانه
واسكنه اعلى غرف جناه بمدينة لارنده
وفيها مرقد احنيه الامير الشهيد المقتول ظلماً
سليمانك بيض الله غمرته وزاد في فواديس
الجنات رفتمه المستغنية عن التحديد لشهرتها
في مكانها

Vakfiyenin tanzim târihi de şöyle yazılmıştır:

وقع الاشهاد والحكم في التاريخ الهجرية
لسنة تسع و ستين و سبعمائة

Vakf 769 H. 1367 M. yılında yapılmış ve kadının hükmünden geçmiştir. Vakfa Lârendeli Nûr-ed-din oğlu Ahî Yusuf oğlu Ahî Ali ile Lârende'de oturan Konya'lı Haydar oğlu Hasan şahidlik etmişlerdir.

Bu vakıf Mevlânâ Celâl-ed-din'i Rûmî'nin evlâdı adına yapılmıştır. Bu da vakfiye metninde şöyle geçer:

على اولاد الشيخ الاعظم قطب الاقطاب
لب الالباب . . . شيخ المشايخ الكبار واقف
اسرار الملك الجبار صفوة الاولياء . . . وارث
الانبياء و المرسلين مرشد الجن و الانس
مولانا جلال الحق و الشريعة و الملة والدين
روح الله روحه و كرفتوحه و نور ضريحه

Zâviye Mevlânâ'nın kadın ve erkek evlâdı, torunları için vakfedildiği metindeki (على اولاد الشيخ الاعظم) kaydiyle açıkça anlaşıldığı halde sonradan vakfiye ellerinde bulunanlar vakfın Mevlânâ'nın yalnız erkek evlâdı için yapılmış gibi göstermek, kız evlâdını bundan mahrum etmek maksadıyla burada vir tahrif yapılmıştır. Metindeki (على اولاد الشيخ الاعظم) hafifçe silinmiş ve daha aşağıya da başka bir mürekkeble ve değişik bir kalemle şunlar ilâve edilmiştir:

على اولاد اولاد ذكوره دون الاناث

(Bu vakıf Mevlânâ'nın yalnız erkek evlâdı için yapılmıştır. Kadın evlâdı için değil) anlamınadır.

Bu tahrifin farkına varan ilgili zat iki satır arasına şunları yazmıştır:

رحم الله لمن لا يقبل اولاديه هذا الوقفية
لكونها بمجمولة بعد الاصل بحك بعض جملها
وقطع بعض الاخر و الصاقه ولا يخفى على
من له نظر و ادنى لب

Vakfiyede bâzı cümlelerin kazındığı, bâzılarının kesildiği ve başka kâğıt yapıştırıldığı ve bunun açıkça görüldüğü

قال له مولانا بدر الدين محمود القاضي بالمدينة المذكورة المعروف بدير الفريضة فحكمتها فاضاً
ونفاذ حكمه في أيام الحرم المغفور له السعيد المشهور بالامير محمد الغريبي فحار مغفرة لامير الدين
تغريما لله يغفر له حكماً شرعياً بوقبله المسجون على المدة المذكورة بالشهود العادلة والامناء المذكورين بعد عاين
باجب عاين شراً وأمر لتولي المدرسة المازنكية بان يتصرف بحصول الفريضة المذكورة ويصرف ريعها وغلاتها
على صارفها المشهور في الوقفية المدرس والطبيب والمعيد وغيرهم سائر اوقافها فاسأل عن نصيب الامير الاعظم الخاقا
العظيم ماكر فابلى مهم ظالم الله تعالى في الارض الامير له هم هذا الله حوله وارضى على العالمين من حين
الدارج الى حوزة المغفور الامير محمد الامير علا الدين رحمه الله واسم فمولانا عز الدين الامير احمد
عليه السلام فاجاب بالانكار وعدم قبول فاسئله عن المدة المذكورة فاني بالكتاب الحكيم الصادر من فسخ القضاء
والحكاه مولانا شمس الدين احمد الامام الفاضل الحكيم المحقق مولانا فاضل الله بنسبته
الحاكم بنو الجغرية الحاكم الواقع اعدك بعد شرطه وفيدون العترة غلجنة العالي الامير واليها العالي
السلطان اعدك الله تعالى ومنه اعدك على وجه التصوير ففيل في وجده موافقاً طابا المذاهب فحكم
منعينا بالله تعالى بوقبله الفريضة المذكورة في المدرسة الانا بكية الزبور حكماً باناً صحيحاً
فامر بان يصرف ريعها وغلاتها على استحقاقها على الشروط والعبود المعتادة كونه من سلطان تربي الفريضة
امر اصحابها عينا كما حكموا فمير مولانا بدر الدين محمود الفريضة وانها الحاكم الواقع اعدك ايضا على ذلك
فالعول والامناء للماض في المجلس على جميع ما ذكرته وفي الخبر اليوم غلجنة العالي الفريضة واليها العالي

والله لو افاضلوه على سنة صحح معهود المروي

سهر حارون	سهر حارون	سهر حارون	سهر حارون
الامير احمد بن محمد عز الدين	مولانا محمد بن محمد حساس	مولانا محمد بن محمد حساس	مولانا محمد بن محمد حساس
علاء الدين عقاله عهدهم	علاء الدين عقاله عهدهم	علاء الدين عقاله عهدهم	علاء الدين عقاله عهدهم
علاء الدين عقاله عهدهم	علاء الدين عقاله عهدهم	علاء الدين عقاله عهدهم	علاء الدين عقاله عهدهم
علاء الدين عقاله عهدهم	علاء الدين عقاله عهدهم	علاء الدين عقاله عهدهم	علاء الدين عقاله عهدهم

مصوبه المكتوب
سهره
داود موسى المصنف
عنى عهها

سهره
مولانا محمد باقر موسى
عنى عهها

سهره
مولانا محمد مصطفى
عنا لله عهها

هذا هو الكتاب الشريفي الصاخر في فاضل فونير احمد بن يعقوب الاسلمي
١٠٠

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعل العلم والكتب النوال والصلوة على سيدنا النبي وآله المعال آفا بعدا والتسليم الماعنى على سطر هذا
الكتاب الشريف والداعى للوجوب لاهذا الخطاب العزيم على العاين النوى هو ان يحضره المدرسين برمان
المحقق مولانا شيخ محمد بن مولانا محبوب بن صالح الترمصطفى بخيار المدرس بالمدرسة الانا بكليلا ان
لدى دعوى وقع المدرس المذكور وهو لم يذكر مجلس الشيوخ الشريفة النوى ودعوى العضاء المصطفى
على مقصودنا افضل الصلوات وانزل التسليم بلاء الله فونير الموهبة الطهارة لدى حاكمها في الامور الشرعية
والاحكام النوتية وفاضها النبي بذيها حرس لله عاقده بعضه وادعى بالدرس بالفرع المذكور
بكاسى الكاسر في حيز المدينة السليمانية بجميع حدودها وحقوقها الآتى ذكرها بحملها واولادها بالابنة
المبينة في اولاد من المنة عن المجدد شهرها في مكابها وعدم ستمها لوقوع ناسها انا بكر
لرسالة المحققين سوانج لباروف اسنال المحمودى بالبحر والجملة ويحوم الفهر المدعى بسا وجيلرو صفر
فابيع الطرق ويحوم الفهر المدعى سا جيلرو زندانس كود بجملة حدودها وحقوقها نوابعها وضاقها
طرافها ورافها الرضاها وبناتها مساكنها ويوزنها وزر عليها لجملة اولادها سهاها وخرها
مساجدها ورافها اطرافها ومعاطنها وميامها والطاونة المملة على سطحها بمائها واضها
وكل حقها دخل فيها وخارج عنها على ناهى الوجوب باسرها والاسباب اخرى على مصالح
اصلا من المنة من المدرس والطلبة وغيرهم وانظر للحكمة بالمدينة السليمانية فانام الامير الكبير
الامير محمد مولانا المحمود بدينا النبي محمود الفهمى اولاد فضاشره ونفا حكمه حكمه على وقفيتها بشهادة
الشهود العدلوا ففمنولها في ذلك الوقت لتعرفها كصفرها ورافها المدة المسفوزة ففصفر

فها باهره و صرف نزلها و غلظتها الى مصر ارضها اهل المدرسة و كاشفها المتعجلى و فوقه عوايق التور
 و تحقوق مدعاة فشهد سندا النوار فخر الامانة التي جعلني محمود و ملو و مولانا ابو بكر محمد بن الشير
 بدالة التز الفراء في و هو سى ارم و صهر فضلان باشا الفريز المسطورة المحذوفه بالحدود المذكورة
 وقف خالص على صالح المدرس المنزوية و قفها عليها بانها و عاها من المسفور و شهدوا ايضا
 على حكم الحاكم بالمدينة السلما شرة و انام العاير المرحوم محمد بك طاب ثراه مولانا محمود القراني
 المسطور و قفبتا القير المحذوفه بالحدود المتعونه على المدرس المبرور بالشهود العجول على و فوقه انام
 وقف ضاشر و تصرف فيها باهره منولى تلك المدرس لاجلها و اخذ غلظتها فصر الى مصر ارضها العلوية
 بنعمه الواقف شكر الله سبحانه و كان محبا خيرا غيره و يجمع هذا العجوب بحيطه علمه
 الطاهر حننا الحمد لله فذاة على نزع الشرح و العجول واقعه بعد بل القفا لآدم موقع العجول
 لها اسم الامرا لهذا الامكان في هذا المقاصد الحاكم المولى السركا به اغنيب الخضم الذي القير
 في تصرفه الغنم الطاهر و اسحقا العمل بها بعد العمل المدرس المذكور بالذم و بالاشهاد
 الامام الى حصص الامام الهام و القوم الامام الهام عدل قضاء المسلمين كرم و لاة الموحدين مولانا ايوب
 محمد الملكة بالسكا السلطانية النصورة القرائنة بظلم و ظلم فضله من كل متصل المبرور المسلمين
 و حكاه الموضب و نظر القضاة المفضو الرهم الاختلاف لمحقق حواقي منهم و هو العمل بدولة غنم بظلم
 و تزنيه بكنس و اولم منع من الله الكرم المولى محمد بن الواسع و اشهد على نفسه و كما يشهد
 عدل من بجان طهرف و حكام العجم و جمع ما قسمه الاشهاد و الحور و سرك سروه
 عهد تركها في كتاب العاصي للسبل و وقع في العوم التاسع عشر جمادى الاولى و اخصى في
 و ما اما بهر زنة و لانه انسب سوا الى محمد بن خزر الهمي فغارا النواحي العاصي و هو عجم

انما
 باهره
 و هو
 سى
 ارم
 و صهر
 فضلان
 باشا
 الفريز
 المسطورة
 المحذوفه
 بالحدود
 المذكورة
 وقف
 خالص
 على
 صالح
 المدرس
 المنزوية
 و قفها
 عليها
 بانها
 و عاها
 من
 المسفور
 و شهدوا
 ايضا
 على
 حكم
 الحاكم
 بالمدينة
 السلما
 شرة
 و انام
 العاير
 المرحوم
 محمد
 بك
 طاب
 ثراه
 مولانا
 محمود
 القراني
 المسطور
 و قفبتا
 القير
 المحذوفه
 بالحدود
 المتعونه
 على
 المدرس
 المبرور
 بالشهود
 العجول
 على
 و فوقه
 انام
 وقف
 ضاشر
 و تصرف
 فيها
 باهره
 منولى
 تلك
 المدرس
 لاجلها
 و اخذ
 غلظتها
 فصر
 الى
 مصر
 ارضها
 العلوية
 بنعمه
 الواقف
 شكر
 الله
 سبحانه
 و كان
 محبا
 خيرا
 غيره
 و يجمع
 هذا
 العجوب
 بحيطه
 علمه

için bu tahrife iltifat edilmemesi lâzım geldiği gösterilmiştir.

Alâ-ed-din Lârende'nin doğusunda Foni (Honi) Köyü'nün yakınındaki Selerek = سلارك Köyü'nün tamamını Celâl-ed-din Rûmî evlâdı için vakfetmiştir. Bu köyün sınırları üzerinde doğusunda Foniköyü, Sinanbey Çiftliği denilen Mezrea, kiblesinde Cemalın Şeylan Yeri denilen tarlaları vardır' Bu tarlaların hepsine birden (Bozkuş Çiftliği) denilmiştir.

Bu köyde Alâ-ed-din Bey'in kardeşi Hızırbey Çelebi ile daha evvel vefta eden diğer kardeşi İshak Bey'in oğulları Emîr Gıyas-ed-din Efendi ve Emirşah Çelebi'nin de hissaları vardır. Vakfiyede bunların hissalarını da zâviyeye vakfettikleri açıklanmıştır. Bunların veyahut vekillerinin vakfiye târiihinden sonra Selerek Köyü'nden bir hissa istemeyecekleri, isterse bunun bir yalan ve bühtan olduğu için iltifat edilmemesi lâzımgeldiği de te'kitli bir şekilde şöyle ifâde edilmiştir:

وليس لهم فيها نصيب حق ولا شايبة
حق فلو ادعى واحد منهم او من يقوم مقامهم

من ورثتهم شيئاً من ذلك فتلك الدعوى
زور و بهتان وعدوان لا يلتفت اليه ولا يسمع منه

Alâ-ed-din; zâviyenin şeyhliğini ve mütevellîliğini bir zata şart koşmuştur. İşte bu vakfiyeden bunun adını gösteren satırlar koparılarak yok edilmiştir.

Köyün geliri ile evvelâ köy imâr edilecek kalan paranın ondabiri zâviyenin şeyhine ve mütevellîsine verilecek, mütebâkî gelir de zâviyeye inenlere, misafir olanlara sarfdilecektir. Vakfiyede israftan kaçınılması da açıklanmıştır.

Vakfiye yapıldığı zaman Alâ-ed-din Bey'in kardeşi Hızırbey Çelebi sağdı, öbür kardeşi İshak Bey öölmüştü. İshak Bey'in oğulları vakfiyede şöyle tavsîf edilmişlerdir:

و ابنا اخيه الاخر الاميران المعظمان
البدران الزاهران و البحرين الزاهران غياث
الدولة والدين افندى و امير شاه چلبى ابنا
الامير المرحوم اسحق بك ادام الله عمرهما
فى دولته . . .

MELEK HATUN VAKFIYESİ

Murad Hüdâvendigâr'ın kızı Karamanoğullarından Mirza Halil Bey'in oğlu Alâ-ed-din Bey'in karısı Melek Hatun'un Karaman'daki medresesi, türbesi, zâviyesi ve oğlu Karaman Bey'in türbesi v.s. vakıflarının vakfiyesi şimdiye kadar bilinmiyordu. Biz bunu ilk defa geniş muhite, ilim âlemine sunuyoruz. Bu vakfiye Karaman'da Melek Hatun Medresesi ile ilgili bir âilede iken Karaman Halk Kütübhanesi müdürü Said Erdoğan Bey tarafından kütübhâneye alınmış ve mahiyeti bilinmeden muhafaza edilmiştir.

Biz Vakıflar Umum Müdürlüğü, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivlerinde ve Başbakanlık Arşiv Umum Müdürlüğü'n-

de, Defter Hâne-i Haakanî kayıtlarında ve Kadim Kayıtlar Arşivinde şimdiye kadar böyle bir vakfiyenin varlığı hakkında bir işarete rastlamadık. Sık dokumalı bir bez üzerine yazılan tomar hâlindeki vakfiye ıslandığı, uzun müddet rutubetli yerlerde kaldığı için üst kısımlar kat kat ve katmer katmer çürümüş ve yer-yer kopmuş ve delinmiştir. Bu gün bize kadar gelen kısmı dokuz metre uzunluğundadır. Eni 35, yazı eni 27 santimdir. Devrinin güzel bir sülüsü ile yazılmıştır. İki tarafına kırmızı ile birer çizgi çekilmiştir. Bu birinci vakfiyenin iki eki ile bir ikinci vakfiyeden ibârettir. 787 yılı Rabi-ulevvelinin ortalarında tanzim edildiği şöyle ifade olunmuştur:

و وقع الاشهاد بصحة هذه الحال في تاريخ
منتصف شهر ربيع الاول في سنة سبع
و ثمانين و سبعمائة

Bu satırın altına aynı kalemle (Târihi doğrudur) anlamına (صحیح تاریخاً) yazılmıştır.

Melek Hatun'un vakfının tesciline şunlar şahidlik etmişlerdir:

- 1 — Hacı Mehmed oğlu Kemal,
- 2 — Mustafa oğlu İsa Fakih,
- 3 — Dayı adıyla meşhur İsa oğlu Ata-ul-lah¹
- 4 — Kâtib diye meşhur Şeref-ed-din oğlu Şeyh İbrahim
- 5 — Muin-üd-din oğlu Celâl oğlu Şeyh Ali
- 6 — Melek Hatun'un âzâdlı kölelerinden Abd-ul-lah oğlu Mubâârek Ağa
- 7 — İbrahim Dahhak oğlu Hacı Ahmed²
- 8 — Haydar oğlu Mevlevî Hasib
- 9 — Mürüvvet sâhibi Ahî Yusuf oğlu Ahî Ali,
- 10 — Şeyh Nusrat-ul-lah oğlu Mevlânâ Sofi,
- 11 — Hacı Sinan Yusuf oğlu Ahmed Paşa,
- 12 — Aksaraylı Hasan Zâhidî oğlu Hüseyin,
- 13 — Yusuf oğlu Hacı İshak,
- 14 — Hacı Hafız zâde Mahmud,
- 15 — Yusuf oğlu Emir Han,
- 16 — Bezci Rum Beyi oğlu Hacı Ali,
- 17 — Abd-ul-lah oğlu Ece Mehmed,
- 18 — Abd-ul-lah oğlu Hoca Balaban,
- 19 — Abd-ul-lah oğlu Hacı Mukbil,
- 20 — Abd-ul-lah oğlu Abd-ul-lah

21 — Şâdgâm oğlu Hacı Halil Bey,

22 — Bezci İbrahim oğlu Şems-ed-din Ahmed,

23 — Hasan oğlu Zevvak (Çeşnigir) Hasan oğlu Ahmed Paşa,

24 — Tebrizli İbrahim oğlu Ali,

25 — Bezci Musa oğlu Mehmed oğlu Hoca Ahmed,

26 — Eröz اروز oğlu diye mâruf İlyas oğlu Hacı Beyi,

27 — Dahhâk¹ oğlu Hüseyin oğlu Ali.

Son üç şahidin adları altına şunlar yazılmıştır:

بان هذا الثبوت و السجل سجل اعدل
القضاة و الاحكام اعدل و لالة الانام المولى
الاعلم مولانا جمال الملة و الحق والدين محمد
بن محمد حاكم مدينة قونيه مد الله ظله علينا
و على كافة المسلمين

Türkçesi şudur:

“Bu tesbit ve tescili kadıların, hâkimlerin ve beşer valilerinin en âdili, en bilgini Konya şehri Hâkimi Mehmed oğlu Mevlânâ Cemâl-ed-din Mehmed yaptı. Allah gölgesini bize ve bütün müslümanların üzerine uzatsın.”

Vakfiyeyi Konya Hâkimi Mevlânâ Cemâl-ed-din Mehmed tanzim etmiştir.

Üst kısmı koptuğu için vakfiye daha sonra kimler tarafından tasdik edildiği anlaşılmamaktadır.

Vakfiye eski Karaman topoğrafyası, Karaman meşhurları ve Karaman Âbideleri bakımından büyük önem taşır.

Vakfiye ile Hatuniye Medresesi, medrese içindeki Melek Hatun Türbesi, ittisalında Melek Hatun âile ve sülâle tür-

1. Bu zatın Karama'nda bir Buzhânesi vardır.

2. Karaman'da Dahhak Mahallesi vardır.

besi, anasından evvel ölen Karaman Bey Türbesi, Alacasuluk zâviyesi vakfedilmiştir.

Vakfiyede هذا كتاب ثانی ile başlayan ikinci Zeyl vakfiyeden evvel birkaç satır yıkanmak suretiyle silinmiş ve buraya daha girift ve ince bir yazı ile dört satırlık ilâve yapılmıştır. Burası medrese müderrisine verilecek tahsisata âid bir kısımdır.

Vakfiyenin mukaddimesi ve vakfeden Hatun'un ve babasının adlarının yazılı bulunduğu kısmı kopmuş ve yok olmuştur. Vakfiyede Melek Hatun'un kocası Karamanoğlu Alâ-ed-din Bey şöyle anılmıştır:

ويدعون لدوام دولة السلطان العظيم
ظل الله في العالم صاحب السيف والقلم الامير
ابن الامير علاء الدنيا والدين خلد الله دولته
وابد مملكت

Vakfiyede Melek Hatun'un kocası (Kılıç ve kalem sâhibi, Allah'ın âlemde gölgesi yüce sultan Alâ-ed-din) şeklinde geçmektedir.

Vakfiyede Melek Hatun'un medrese ve türbe yapılmadan evvel vefat eden oğlu Karaman Bey de şöyle anılmıştır:

على تربة ابنها سلالة السلاطين المرحوم
نتيجة الامرا قرمانبك بن السلطان الاعظم
مالك رقاب الام ملاذ العلماء امير العدل
علاء الملة والدين خلد الله سلطنة وابد دولته

“Merhum emirlerin neticesi (torunu), sultanların sülâlesi Alâ-ed-din oğlu Karaman Bey”in türbesi içinde aşağıda izah edeceğimiz gelirler vakfedilmiştir” anlamınadır.

Vakfiyenin sağlam kalan ve okunabilen kısımları vakfedilen gelirlerin sayılması ile başlamıştır. Biz de bu sıraya göre sıralamaya çalışacağız:

1 — Medreseye bitişik üzüm bağı'nın tamamı.

2 — Lârende'de bir değirmen¹ ile ittisalindeki yer.

3 — Lârende'de bir Şırlağanhâne. Bunun sınırları üzerinde Tâc-ed-din kızısı Habîbe Hatun'un mülkü ve büyük cadde vardır.

4 — Lârende'de Şireç² hâne (Tahinhâne) nin tamamı, Vakfiyede Şireç dükkânı (Tahinhâne) şeklinde dilimize çevrilmiştir. Bu tahinhâne yakınında (yeni Câmi adlı bir mâbed vardır. Tahinhânenin ve mescidin sonunda çarşı, sınırları üzerinde Hacı beyler vârislerinin ve Âlî Bey'in mülkleri vardır.

5 — Lârende'de Yoğun Dıvar semtinde bir dükkânın dörtte üçü, sınır üzerinde Ömer Ağa'nın, Hızır oğlu Mehmed Bey'in mülkleri vardır.

6 — Lârende'de كورجك Gölcük Mahallesindeki Bezirhânenin samanlık, öküz ahırını ahşap ve kârgir aksamıyla beraber tamamı. Hududu üzerinde Emîr Ahur Sinan-üd-din Yusuf'un ve Kutlu Bey'in mülkleri vardır.

7 — Lârende'de Sinle Köyü'ndeki bir dükkânın tamamı. Hududu üzerinde yol ve Hacı Beyler vârislerinin ve Çıkrıkçı Ali'nin mülkleri vardır.

8 — Lârende'de Su basan bir tarlanın tamamı. Hududu üzerinde Hacı İsmail'in ve Saka Hızır'ın mülkleri vardır.

9 — Güderkgümü كودر فكمی Köyü'nde iki yer. Sınırları üzerinde Abdül-aziz'in ve zimmî fasıl'ın, Halebli Emîr Âdil'in kızı Şahpaşa Hâtun'un, Gümüşün mülkleri ve Selçayı vardır.

10 — Lârende'de Harbende ve Nur-ed-din bağları diye bilinen ağaçlı iki tarla. Sınırları üzerinde Hacı İsmail'in, Bü-

1. Değirmen'in adı okunamadı.

2. Ahteri'de (Şireç) kelimesi Şırlağan yağı ve sıra olarak izah ediliyor. Susam yağı yapılan veyahut sıkılan yerlere Şireçhane denirdi.

yük Emir Yakub Çelebi'nin ve Emir Hızır Bey'in mülkleri vardır.

11 — Gündrekgümü كودرگمی Köyü'nde ziraate elverişli bir tarlanın tamamını ki buraya Fakih Tarlası derler, sınırı üzerinde Keşiş ve Doğan Ağa üzüm bağları vardır.

12 — Lârende'de Hemeksuvan¹ semtinde bir kıta yerin tamamı sınırı üzerinde Karaca, Osman Bey ve subaşı Emir Yusuf zâde Mahmud Beyler'in mülkleri vardır.

13 — Aynı yerde başka bir tarla, sınırı üzerinde Hacı İsmail'in mülkü vardır.

14 — Aynı yerde başka bir tarla. Sınırları üzerinde Kasap Mahmud'un ve boyacı Sinan'ın mülkleri vardır.

15 — Lârende'de Yeşiltepe semtinde yer. Sınır üzerinde Nâib Halepli Süleyman oğlu Ebî Bekr'in, Evran اوران in ve Tozoros توذوروس un mülkleri vardır.

16 — Gündrekgümü كودرگمی Köyü'nde tohumluk yer.

17 — Yine aynı köyde Davud ve Yenice Köylerine giden yol üzerindeki tarla. Sınırları üzerinde zimmî Fasil'in Künek² oğlu Bahadır'ın mülkleri vardır.

18 — Aynı köyde Tavus Yeri denilen tarlanın yarısı. Bu tarla Yenice Köyü yolu üzerindedir. Sınırları üzerinde Büyük Dere ve Halil'in mülkü vardır.

Vakfiyede bundan sonra Melek Hatun'un bu sayılan şeylerin hepsini bütün teferruatıyla ve bütün haklarıyla beraber medresesine, şâfiî ve hanefî âlimlere ve fakihler ve vakfına nâzır ve mütevellî olacak, saltanatın gözleri ve memleket erkânının incileri olan evlâdına, evlâdının evlâdına vakfettiği yazılıyor. Bundan sonra Melek Hatun'un vakıf şartları aşağıdaki şekilde sırlanıyor:

1 — Hayatta olduğu müddetçe mütevellîlik kendisindedir. Burdan sonra

nesiller boyunca kıyamete kadar evlâdının, evlâdının evlâdının en iyisi evkafının mütevellîsi olacaktır.

2 — Melek Hatun'un vakıf şartlarına medressinin müderrisinin imamı A'zam Ebu Hanîfe mezhebinden şerî bilgisi yüksek, usul, hadis ve tefsir ilimlerini iyi bilir fâzıl bir zat olacaktır. Eğer hanefî bir müderris bulunmazsa müderris Şâfiî olabilir amma Hanefî bilgininde bulunması lâzım gelen vasıflar kendisinde bulunacaktır. Medresenin iki müzakerrecisi (muîdi), beş fıkıh ilmüne vâkıf alimi, bir nâzır, medresede cemaatle beş vakit namaz kıldırarak bir hanefî imamı, bir müezzini, bir süpürücüsü, kapıcısı olacaktır. Kapıcı ve ferraş ders-hâneleri, medresenin her tarafını süpürecek, ders okunacak yerlerin yaygılarını yayacak, kandilleri yakıp söndürecektir.

Mütevellî her sene Receb ayının Reğâib Gecesinde, Şaban ayının ortası gecesinde, Ramazan ayının Kadir Gecesinde, Ramazan ve Kurban bayramlarının ikişer gecesinde zâferan, tahin, şıra ve baldan yapılmış on müdlük (batmanlık) helva yaptırarak yedirecektir.

Vakfiyede bundan sonra Melek Hatun'un kendisi ve tâbileri için medresenin içinde bir odayı türbe olarak ayırdığı yazılmaktadır. Bu türbenin tâmir ve termîmi, türbedarları, hâfızları ve diğer müstahdemleri için gelir olarak şunları vakfetmiştir:

1 — Lârende'de Sübaşı Hoca Yunus Değirmeni'nin tamamı. Bunun sınırları üzerinde Karadavud oğlu Mahmud Paşa'nın mülkü, yol ve kendisinin vakfı vardır. Bu değirmen üç köşeli bir yer iş-

1. Bu vakfiyenin alt kısımlarında bu (Emeksevan امکسون) şeklinde geçer.

2. Târihi vesikalarda rastlanan bu kelimenin nasıl okunacağını tesbit edemedik. Mevlânâ'nın sandukasını da aynı adı taşıyan bir sanatkâr yapmıştı. Orada bu ad (کناک) şeklinde yazılmıştır. Bu hususta (Konya Târihi) adlı kitabımızın 671. sayfasına bakılsın.

gal etmektedir. Mütevellîsi de sağlığında kendisi olacak, vefatından sonra tevliyet medresesinde koyduğu şartlara göre evlâdının ve evlâdının evlâdının en iyisine verilecektir. Değirmenin gelirleri ile evvelâ türbenin ihtiyaç hâlinde tâmiri yapılacak sonra icab eden kandiller, fanuslar, kâfûrî mumlar alınacak, türbeye yayılan nefis yaygılar icâb ederse yenilenecektir.

Vakfiyede bundan sonra medresede ve türbede hizmet alanlara ve mütevellîye verilecek para miktarları açıklanmıştır. Türbede kendisinin babalarının, dedelerinin ve kocasının ve dedelerinin ruhlarının tâ'zizi için Kur'an okutulacaktır.

Mütevellî her sene medrese ve türbe için dört batman balmumu, kandillere yetiyecek kadar zeytinyağı alacaktır.

Eğer kendi evlâdından mütevellîlik yapacak kimse bulunmaz ve kalmazsa o vakit bu evkafın mütevellîsi Lârende Kadıları olacaktır. Vakfiyede vakfı tescil eden Lârende Kadısı Şâfiî mezhebinden Cemâl-ed-din'in hayatı boyunca medrese ve türbelere nâzır tâyin edildiği açıklanmıştır.

Bundan sonra vakfiyenin târihi gelir. Bunun altında dört satır hâlinde şunlar okunur:

العبد الفقير الى الله تعالى
محمد بن احمد المتفقه الحنفى
متوكلاً على الله القوى

Bu satırlara göre Lârende'nin hanefî fakıhlarından Ahmed oğlu Mehmed de vakfa şahâdet etmiştir.

Bundan sonra Melek Hatun'un medresesi için yaptığı ek vakfiyesi gelir:

1 — Melek Hatun Lârende'nin batısında Emeksevan امكسون yakınındaki yerinin hepsini vakfetmiştir. Bu yer sınırlandırılırken Kalenderiyye Zâviyesi'nin vakfı, yol ve Melek Hatun'un vakıf yerleri anılır.

2 — Lârende'nin kuzeyinde Ziya-ed-din Yeri denilen Tayı Buzhânesi'nin yakınındaki tarlanın hepsi. Hududu üzerinde merhum Emîr Şuca-ed-din Davud Bey'in ve kadılar kadısı Yakub'un mülkleri vardır.

Melek Hatun bu ek vakfiye ile kendisinden evvel ölen oğlu Karaman Bey'in türbesi için de gelirler vakfetmiştir. Bu türbenin nerede olduğu ve ne vakit yok olduğu bilinmiyor. Bu türbe için de Lârende'de Alacasuluk Köprüsü ittisalinde Emeksevan yolu üzerindeki ağaçlı bahçesini vakfetmiştir. Baheçnin sınırları üzerinde dere, Dursun oğlu Ali'nin ve Yahşiyan evlâdının mülkleri vardır.

Karaman Bey'in türbesinde her gün iki hâfız bulunacak ve haftada bir Kur'an'ı hatmedecektir.

Vakfiyenin bundan sonraki kısmının mürekkebi çok siyah kalmıştır. Bir kısmı da silinerek ve yıkanarak yeniden yazılmıştır. Burada medrese ve türbe için bâzı gelirler vakfedilmiş ve gelirin müstahdemlere dağıtılış şekli açıklanmıştır.

Bundan sonra ikinci vakfiye başlıyor. Bununla Melek Hatun Karamanda Alacasuluk civarında yaptırdığı zâviyesi için vakfettiği gelirleri sayıyor:

1 — Arız Değirmeni ile ittisalindeki yer. Değirmen tek taşlıdır. Yer ağaçlıdır. Sınır üzerinde Şeyh Ali Bey'in bahçesi, Emîr Hüseyin El-izhârî oğlu Hoca İbrahim vârislerinin mülkleri vardır.

2 — Şirgüva شيركوا diye mâruf olan yerin tamamı. Sınırları üzerinde Şirgüva Ali Bey'in, Davud Bey'in, Halepli Yakub Bey'in mülkleri ve Melek Hatun'un mescidi vardır.

3 — Yeşilhüyük = Yeşiltepe'deki yer¹. Sınırları üzerinde Melek Hatun'un mülkü, iki tarafında kendi vakfettiği yerler vardır.

1. Vakfiyede bu (التل الاحضر) (Yeşilhüyük) şeklinde geçer. Bu gün burası Kızilhüyük adıyla yaşar.

4 — İdemud yakınındaki yerin yarısı, sınırları üzerinde Canı vârislerinin, Fahreddin vârislerinin ve Ali Bey'in mülkleri ve vakıf tarlalar vardır.

5 — کدرقیمی Güdregümü Köyü'nde içinde armut ağaçları bulunan yer. Sınırları üzerinde Şahpaşa Hatun'un, Evren kızı Hacı Hatun'un mülkleri ve yollar vardır.

6 — Gene aynı köyde Yeşilhüyük = Yeşiltepe yakınındaki yerin tamamı, Hududu üzerinde Hasan Mürşit'in, Hacı Kâmil'in, Melek Hatun'un kendisinin nâib Süleyman'ın vârislerinin mülkleri vardır.

7 — Lârende'de Melek Hatun'un

Hanı'nın ve üç dükkânının tamamı.

8 — Bu hana bitişik furunun tamamı.

9 — Lârende'nin kuzeyinde Ece Mehmed yeri denilen yerin tamamı. Hududu üzerinde çayırılık, nehir, yol ve Mehmed oğlu Şeyh'in vârislerinin mülkleri

10 — Lârende'de Yeşiltepe - Yeşilhüyük (Kızılhüyük) yanında zâviye yakınındaki yerin tamamı. Hududu üzerinde iki tarafında nehir Sâd'ed-din, Mervan Ağa mülkleri vardır.

11 — Buraya muttasıl başka bir yerin tamamı. Meşhur olduğu için sınırları yazılmamıştır.